

Вътрешнополитически събития във военна Украйна след февруари 2022 година

Петро Бурковски, д-р Андреас Умланд

Статията е публикувана за първи път на английски език като доклад на Стокхолмския център за източноевропейски изследвания (SCEEUS) към Шведския институт за международни отношения (UI):

<https://sceeus.se/en/publications/domestic-political-developments-in-wartime-ukraine-since-february-2022/>

Преводът и публикуването на статията на български език се осъществяват от Института за глобални анализи.

За авторите:

Петро Бурковски е изпълнителен директор на Фондация „Демократични инициативи“, базирана в Украйна. Преди да се присъедини към Фондацията, Петро Бурковски работи в продължение на 14 години в Националния институт за стратегически изследвания като ръководител на Центъра за висококачествени изследвания на Русия (2018-2020 г.), ръководител на отдела за развитие на политическата система (2016-2018 г.), заместник-ръководител на отдела за анализ и информация (2010-2016 г.), главен консултант (2006-2010 г.). Той е кадрови държавен служител (2005-2018 г.). Петро Бурковски притежава магистърска степен с отличие по политически науки от Киево-могилянската академия (2004 г.). Възпитаник е на Европейския център за изследвания в областта на сигурността „Джордж К. Маршал“ (2007 г.). През 2014 г. участва в експертна програма на високо равнище към Федералното министерство на външните работи на Германия. През 2015 г. завършва курс по отбранителен мениджмънт в Университета Кранфийлд, Академия по отбрана на Обединеното кралство.

Д-р Андреас Умланд е анализатор в Стокхолмския център за източноевропейски изследвания към Шведския институт за международни отношения и асоцииран професор по политически науки в Националния университет “Киево-Могилянска академия“. Завършва докторантура по политика в Кеймбриджкия университет, както и в Свободния университет в Берлин; магистратура по руски науки в Оксфордския университет и магистратура по политически науки в Станфорд. Бил е научен сътрудник в Харвард, Станфорд, Оксфорд. Редактор е на поредицата “Soviet and Post-Soviet Politics and Society“ и “Ukrainian Voices“. Основните научни интереси на д-р Умланд са в областта на руската и украинската вътрешна и външна политика, национализъм, евразийство, източноевропейска политика.

Резюме

Войната на Русия е насочена към унищожаване на украинската държавност, както и на украинската нация, и има геноцидни характеристики. Руската агресия има силно негативни човешки и материални последици, двигател е на деструктивни, но също така и на конструктивни промени в украинското общество. Икономиката, културата и държавното устройство на Украйна се трансформират до такава степен, че някои наблюдатели говорят за появата на „трета република“ или нова държава и общество. Сред положителните последици от военната солидарност сред украинците са по-консенсусната политическа ориентация и по-силните импулси за реформи. Последните включват нов антикорупционен стремеж, подтикнат и от втвърдяването на рамката на условията за процеса на присъединяване към ЕС. В настоящия доклад се разглеждат предизвикателствата, възможностите и проблемите, свързани с военната централизация и децентрализация, партийната политика, медиите и олигарсите в Украйна, както и укрепването на върховенството на закона и борбата с корупцията. Естественят стремеж към централизация във военно време доведе до напрежение в децентрализираните структури на властта и партийно-политическата сфера на Украйна, но не и до пълна монополизация на властта или изчезване на партийно-политическата конкуренция. В медийния пейзаж на Украйна се наблюдава централизация на телевизионните новини, спад на печатните медии и възход на информационните канали, базирани на социалните медии. Характерът и съставът на политико-икономическата власт в Украйна, т.нар. олигархия, и нейната способност да влияе върху националното законодателство и правителствените решения се променят бързо в условията на пълномащабна война. Борбата с корупцията и укрепването на върховенството на закона продължават да бъдат области, които изискват специално внимание, като резултатите са както обнадеждаващи, така и разочаровани. Западните участници, които са заинтересовани да подкрепят Украйна, трябва да противодействат на тенденциите за прекомерна политическа централизация и да насърчават преките връзки между националните, регионалните и местните украински играчи и техните чуждестранни партньори.

Въведение: Към трета република?

По време на презентация на реномирания киевски Център „Разумков“ през февруари 2023 г. правният експерт на мозъчния тръст и бивш съдия от Конституционния съд Петро Стецюк изказа предположението, че е време да започнем да говорим за „трета република“ в съвременната история на Украйна. Според терминологията на Стецюк Украинската народна република от 1918-1921 г. е първата, а постсъветската украинска държава от 1991-2022 г. –

втората република. Стецюк твърди, че резултатите от последните проучвания, събрани от Центъра „Разумков“, показват, че в украинското общество са настъпили дълбоки промени през 2022 г.[1] По-специално, изследването на общественото мнение на Центъра показва, че традиционното разделение между Изтока и Запада в политическите възгледи на нацията е станало значително по-слабо изразено явление в началото на 2023 г.

По-ранните разделения на украинците по въпроси като външната ориентация на страната, основните политически предпочитания и историческата памет вече намаляват в годините преди пълномащабното нахлуване на Русия, но географските различия все още са значими в проучванията до началото на 2022 г. Новите данни, публикувани от Центъра след 10 месеца на пълномащабна война с Русия, показват, че **30-годишното регионално разделение в рамките на Украйна до голяма степен е изчезнало**. През 2022 г. западната ориентация на Украйна и либерално-демократичният режим стават широко приети и в източната, и южната част на страната. Според Стецюк тези промени ще имат далечни политически последици. Ето защо бившият конституционен съдия предлага да се помисли за приемането и съдържанието на нова конституция, която да създаде третата република на Украйна.

Между централизацията и децентрализацията

Все по-прозападната и патриотична политическа ориентация сред украинците се превърна в обединяващ фактор в цялата страна. Въпреки опустошителната война и обявяването на военно положение от февруари 2022 г., **обществената подкрепа за демокрацията се е увеличила значително**, както е видно от няколко проучвания и анализи на резултатите от тях, проведени в Украйна през последните месеци[2]. Нараснало е и доверието в националното правителство и военните сили. Още през юни 2022 г. проучване, поръчано от Националния демократичен институт и проведено от Киевския международен институт по социология, установи, че 97 % от украинците „имат доверие или напълно вярват“ на въоръжените сили, а 85 % смятат същото за президента[3].

Войната обаче има и по-малко положителни вътрешни последици. Редица вътрешни източници съобщават, че **президентската администрация, която сега се нарича Канцелария на президента (КП), става все по-доминираща в системата на държавното управление на Украйна**[4]. Журналисти твърдят, че ръководителят на КП Андрий Ермак например е поел провеждането на външната политика и планирането на възстановяването на страната.[5] Ермак и свързаните с него политици, като председателя на Върховната рада (еднокамарен парламент) Руслан Стефанчук, демонстрират желание да запазят властта си и след изтичането на настоящия президентски мандат[6]. Те лансират идеята, че Володимир

Зеленски трябва да бъде преизбран за втори мандат, въпреки че първоначално той заявява, че не желае да се кандидатира отново – изявление, което по-късно уточнява[7].

Началото на пълномасщабната руска инвазия изостря по-ранното напрежение в отношенията между КП и някои видни лидери на големи градски общности. Отношенията между КП и популярния кмет на Киев Виталий Кличко са напрегнати още от президентските избори през 2019 г. и наскоро се влошиха допълнително. Президентът Зеленски отправи директни критики към Кличко за това, че е нарушил правилата за реакция при кризисни ситуации, свързани с ракетни атаки срещу критичната инфраструктура на града[8].

През юли 2022 г. избухва конфликт между КП и Владислав Атрошенко, популярен кмет на Чернигов, провинциална столица в близост до Киев[9]. Атрошенко обвинява КП в некомпетентност, злоупотреба с власт и опити да го отстрани от длъжност. В периода от 25 февруари до края на март 2022 г. градът е обсаден от руските войски и е подложен на широкомащабен обстрел и разрушения. Кметът, заедно с началника на военното управление на Черниговска област, Вячеслав Чауш, съвместно са организирали функционирането и защитата на обсадения град.

След края на обсадата обаче Чауш, с подкрепата на КП, започва да ограничава работата на Атрошенко и например да възпрепятства командировките на кмета в чужбина. През септември 2022 г. Националната агенция за превенция на корупцията (НАПК) започва административно дело срещу Атрошенко. По-късно това решение на НАПК дава правното основание на съда да отстрани Атрошенко от длъжност[10]. Това спорно решение е взето от Яворовския районен съд на Лвовска област в Западна Украйна, далеч от Чернигов.

Друга илюстрация е неотдавнашната конфронтация между Борис Филатов, кмет на Днепър, голям индустриален град в Източна Украйна, от една страна, и КП, от друга. Според Филатов напрежението между него и центъра се е появило поради желанието на централното правителство и КП да поемат контрола върху **местните процедури за обществени поръчки в Днипро**. В края на 2022 г. Филатов намеква, че отношенията му с КП са започнали да се влошават, след като се е обърнал към Националното антикорупционно бюро на Украйна (НАБУ), за да предотврати опит за подкуп във връзка със строителството на метрото в града[11]. Подобно твърдение е отправено и от Павло Кузменко, кмет на Охтирка, областен център в Сумска област. Кузменко съобщава, че началникът на военната администрация на Сумска област го е заплашил да го отстрани от длъжност, ако не възложи договори за реконструкция на определени частни компании[12].

В заключение, естественият стремеж към централизация по време на война в някои моменти е довел до напрежение с децентрализираните структури на властта в Украйна.

Променящият се политически пейзаж: Президентски и други партии

Въпреки иначе обединяващия ефект на войната, фракцията „Слуга на народа“, подкрепяща президента Зеленски във Върховната рада, продължава да изпитва фрагментация. Вярно е, че през февруари 2023 г. пропрезидентската партия все още официално разполага с 239 депутати в Радата, а следователно и с абсолютно мнозинство в парламента,[13] но дисциплината на гласуване във фракцията е ниска. В резултат на това някога доминиращата президентска партия не може да разчита на автоматично одобрение на инициативите си от собствените си депутати. Приемани са закони и са вземани други важни парламентарни решения по искане на КП благодарение на подкрепата на други фракции, различни от „Слуга на народа“. Анализите на парламентарните гласувания показват, че гласове от **бивши членове на забранената „Опозиционна платформа – за живот“ (ОПЖ) дори са изиграли роля в подкрепа на правителството**[14].

Партията на бившия президент на Украйна Петро Порошенко – „Европейска солидарност“ – остава враждебно настроена към президента Зеленски, неговата партия и правителство, но като основна опозиционна сила след разпускането на ОПЖ подкрепя президента във военната и външната му политика от началото на пълномащабната инвазия. По международните въпроси и по време на посещения в чужбина депутатите от „Европейска солидарност“ действат и говорят до голяма степен в унисон с депутатите от „Слуга на народа“ и подкрепят президента. Въпреки това напрежението и политическата конкуренция между Порошенко и Зеленски продължават да бъдат основна разделителна линия във вътрешните работи на Украйна. Понякога то ескалира, когато например пътуванията на Порошенко в чужбина са ограничени от правителството[15].

Трите най-известни, макар и електорално маргинални, ултранационалистически партии в Украйна – „Свобода“, „Десен сектор“ и „Национален корпус“, обявиха спиране на вътрешнополитическата си дейност за времето на войната. Те твърдят, че сега съсредоточават всичките си усилия върху националната отбрана. Във всеки случай само един депутат в Радата може да се счита за представител на крайно националистическия политически лагер в украинската политика. Различните полуредовни части, създадени от или с помощта на тези три партии през 2014 г., като полк „Азов“ и Украински доброволчески корпус, вече са интегрирани в редовните въоръжени сили на Украйна. Въпреки че някои от тях все още

запазват своите символи и характеристики, тези части имат малка оперативна самостоятелност и действат по заповед на Генералния щаб.

През март 2022 г. Съветът за национална сигурност и отбрана (СНСО) на Украйна, ключов правителствен орган наред с кабинета на министрите, **преустановява дейността на няколко политически групировки, които са известни с това, че насърчават руските интереси.** Забраната на тези партии се основава на твърдения, че тези сили са помогнали за подготовката на последната агресия на Москва през 2022 г. Забраната засегна „Опозиционна платформа – За живот“, по-малката Партия на шариата и редица други по-малки групи.

Радикалните мерки на СНСО са подложени на критика, но бяха отчасти оправдани от последвалите изследвания на събитията в териториите, окупирани от Русия след февруари 2022 г. В Харковска област и други региони например някои длъжностни лица и членове на забранените проруски партии сътрудничат на армията на окупаторите[16]. Те участват в администрирането на окупацията и преследването на украински граждани, които заемат антируски позиции. Някои от партийните активисти са участвали в подготовката на диверсионни действия в контролираните от правителството територии.

В заключение може да се каже, че пълномащабната инвазия от февруари 2022 г. промени партийно-политическия пейзаж в Украйна, но не доведе до монополизирание на законодателната власт или до изчезване на партийната политическа конкуренция.

Медии

Подобно на други сфери на дейност, украински средства за масова информация бяха силно засегнати от икономическите последици от ескалацията на руско-украинската война през 2022 г. Рязкото намаляване на търсенето на рекламни платформи и услуги доведе до изчезването, понижаването на рейтинга и/или сливането на множество медии. В някои случаи чуждестранни публични или частни фондове са помогнали на отделни журналисти и редакции да продължат да работят.

Скоро след февруари 2022 г. украинското правителство решава да слее излъчването на повечето от големите телевизионни канали в един-единствен политически и военен канал – „Телемаратон – Обединени новини“. Това беше направено не само по политически и административни причини, но и в отговор на намаляващите финансови ресурси на различните канали, чиито бюджети страдаха от войната, а рекламният бизнес се сриваше. Новата единна денонощна програма съчетава журналистически репортажи и мобилизационни филми с експертни анализи. Тя включва чести интервюта с държавни служители, военни и други

експерти, както и чуждестранни коментатори. Министерството на културата и информационната политика контролира организацията и съдържанието на новия радио- и телевизионен конгломерат.

Според проучванията на общественото мнение **телевизията губи традиционната си роля на основен източник на политическа информация от февруари 2022 г.**[17] Вместо това социалните мрежи като Telegram, Facebook и Twitter, различни онлайн медии, канали в YouTube и услуги за съобщения като Viber заемат водеща роля в предоставянето на политически новини и анализи. В края на 2022 г. доминиращите източници на информация за украинците са каналите на Telegram (60%), профилите във Facebook (25%), програмите в YouTube (16%), съобщенията във Viber (13%) и акаунтите в Instagram (8%). Освен това някои утвърдени телевизионни станции са разработили популярни продукции в Telegram и YouTube. Например TSN, новинарският канал на водещата телевизионна станция „1+1“, има значителна аудитория в социалните медии, която включва 10% от украинските потребители на Facebook, 15% от тези, които използват YouTube, и 7% от регистрираните в Telegram.

Ролята на видео блогърите се е увеличила през 2022 г. Най-популярни и влиятелни са бившият комедиен актьор и виден активист Сергей Притула (с 16% дял от аудиторията); журналистът Дмитрий Гордон (10%); политическият коментатор Алексей Арестович (10%); военните експерти Юрий Бутусов и Олег Жданов (всеки с 4% дял от аудиторията); и националистическият активист Сергей Стерненко (4%). От друга страна, проучванията на общественото мнение показват, че въпреки намаляващия дял от аудиторията на новините, общественото доверие в „Телемаратон – Обединени новини“ (32% дял от аудиторията) все още е високо сред 84% от тези, които консумират новини от обединената станция[18].

Едно от спорните решения на властите е изключването на някога влиятелните опозиционни телевизии „Прямой“ (Direct) и Канал 5 от колективния проект „Обединени новини“. Тези две телевизии са свързани с бившия президент Петро Порошенко и сега присъстват само в интернет. Същото се отнася и за по-малкия канал „Еспресо“, който е свързан с политика и бизнесмен Костантин Жеваго. „Еспресо“ е изключен от цифровото излъчване и не участва в „Телемаратон – Обединени новини“, но продължава да присъства в YouTube и социалните мрежи.

В заключение, медийният пейзаж в Украйна преживя фундаментално реструктуриране след февруари 2022 г., което доведе до централизиране на телевизионните новини, спад на печатните медии и възход на информационните канали, базирани на социалните медии.

Олигарсите

Няколко часа преди началото на руската инвазия президентът Зеленски провежда среща с повечето от най-богатите лица в Украйна[19]. Според участниците в този исторически разговор **президентът е помолил поканените да „подкрепят страната“ в случай на руска агресия.** През следващите месеци руското нападение поставя редица олигарси в неочаквано положителна светлина.

За разлика от предишното си избягване на публичност, все пак известният собственик на холдинга SCM Ринат Ахметов зае активна позиция. В началото на март 2022 г. той нарече Владимир Путин „военен престъпник“,[20] а през май осъди действията на руската армия като геноцид[21]. През юли 2022 г. той заяви, че победата на Украйна ще наложи освобождаването на всички окупирани украински територии.

Ахметов твърди, че не е пътувал извън Украйна от началото на пълномасщабната инвазия. Твърди се, че неговият металургичен холдинг „Метинвест“ е преустановил работата си в районите под руска окупация[22]. Според уважавания уебсайт NV към ноември 2022 г. Ахметов е направил най-големия индивидуален финансов принос за укрепване на отбранителните способности на Украйна, изпреварвайки колегите си олигарси Петро Порошенко и Виктор Пинчук[23]. Понастоящем Ахметов съди руската държава в Европейския съд по правата на човека за обезщетение за щетите, нанесени на компаниите му от руската агресия.

Патриотичната позиция на Ахметов е реципрочно подкрепена от екипа на президента, когато министърът на правосъдието официално заявява, че след прехвърлянето на телевизионната компания „Украйна“ на Ахметов на държавата, магнатът вече не може да се счита за олигарх[24]. Някогашният близък бизнес партньор на Ахметов Вадим Новински, напротив, открито подкрепя проруската Украинска православна църква, която е подчинена на Московската патриаршия. От декември 2022 г. Новински е поставен под санкции на украинското правителство.

За разлика от Ахметов, Виктор Пинчук, друг олигарх и зет на бившия президент на Украйна Леонид Кучма (1994-2005 г.), напуска Украйна преди инвазията[25]. През март 2022 г. той започва PR кампания за приноса си към отбраната на Украйна. През май 2022 г. Пинчук осъжда Русия чрез своята пресслужба, но не и лично Путин. Едва през септември 2022 г., след първите военни успехи на Украйна, Пинчук започва да прави по-ясни изявления срещу Путин[26].

Според уеб списанието NV Пинчук е третият най-активен донор на въоръжените сили на Украйна сред олигарсите, след Порошенко и Ахметов, но неговите компании са обвинявани в завишаване на цените при обществени поръчки[27]. В сравнение с други олигарси Пинчук успява да поддържа особено близки отношения с КП, включително и чрез успешни международни проекти за връзки с обществеността. Сред тях са известните годишни конференции за европейската стратегия в Ялта в Киев и украинската закуска в рамките на Световния икономически форум в Давос.

Известният олигарх Игор Коломойски участва активно в ранните усилия за отбрана на Украйна срещу Русия през 2014 г., когато подкрепи финансово нови доброволчески батальони и помогна за опазването на родния си град Днепър от превземане от нередовни руски марионетни сили. След нахлуването през 2022 г. обаче Коломойски избягва публичност. През април 2022 г. кметът на Днипро Борис Филатов се оплаква, че Коломойски не е помогнал по никакъв начин за отбраната на града[28]. През лятото на 2022 г. в медиите изтича информация, че Коломойски е бил лишен от украинско гражданство и че оттогава редовно е разпитван от НАБУ[29]. Въпреки това популярната му телевизия „1+1“ все още е включена в лоялния към правителството канал „Телемаратон – Обединени новини“.

Според украински икономически изследователи известните украински олигарси е трябвало да понесат значителни загуби, свързани с войната от февруари 2022 г.[30] Въпреки това, с оглед на еквивалентните загуби на други икономически субекти, те и техните компании са запазили доминиращи позиции на традиционните си пазари. Дали понятието „олигархия“ е толкова актуално, колкото е било в довоенна Украйна, може да стане ясно едва след като войната приключи и отново стане възможна редовна икономическа дейност. Това, което вече е видимо днес, е, че характерът и съставът на икономическата власт, както и способността за влияние върху политическите решения, се променят значително в условията на пълномащабна война.

Корупция и върховенство на закона

Няколко окуражаващи развития укрепиха системата за предотвратяване и преследване на корупцията през 2022 г. След политически мотивирано забавяне на назначаването на ръководителя на Специализираната прокуратура за борба с корупцията, през юли 2022 г. бившият детектив от НАБУ Олександър Клименко беше назначен в процедура с открит конкурс. След сходно политическо забавяне и опити да се повлияе на процедурата за избор на директор на НАБУ, през август 2022 г. започна работа комисия за подбор, която включва международни експерти. Многоетапната процедура оценява познанията на кандидатите в областта на правото, интелектуалните им способности, почтеността и

лидерските им умения, но през март 2023 г. завършва с назначаването на Семьон Кривонос, чиято независимост е поставена под въпрос, а предишните му връзки с правителството са критикувани[31].

През лятото на 2022 г. противоречивият ръководител на Службата за сигурност на Украйна, Иван Баканов, приятел от детството на президента, е отстранен от длъжност от Зеленски. Спорният главен прокурор Ирина Венедиктова също е уволнена. Според показанията на детективите от НАБУ Венедиктова е блокирала разследването на корумпирания председател на Окръжния административен съд в Киев (ОАС). Този прословут съд се превърна в нелегитимна институция след публикуването на така наречените „записи на Вовк“ – аудиозаписи на разговори, проведени в кабинета на председателя на ОАС Павло Вовк. Системната корупция, която тези записи разкриха, доведе до разпускането на целия ОАС. И накрая, но не на последно място, след дългогодишно прекъсване отново започна работа новосъздаденият Висш съвет на правосъдието, който включва представители на гражданското общество.

Преследването на корупцията се засили през 2022 г. Това включваше ареста на заместник-министъра на общините, териториите и развитието на инфраструктурата по подозрение в подкуп при закупуването на генератори, предотвратяването на опит за подкуп на кмета на Днипро за улесняване на търг за строителство на метро и подозренията, повдигнати по отношение на председателя на Сметната палата и бивш депутат Валерий Пацкан. През 2022 г. Конституционният съд обявява за конституционен новия закон за премахване на депутатския имунитет.

В противовес на тези и редица други положителни събития, журналистите продължават да съобщават за съмнителни действия на политици от обкръжението на президента. Обикновено те са насочени към установяване на контрол върху независими органи или държавни дружества или към оказване на влияние върху многомилionни сделки за обществени поръчки. През 2022 г. например се стигна до сериозна конфронтация между представители на гражданското общество, подкрепяни от дипломатическите мисии на Европейския съюз (ЕС) и Г-7, от една страна, и КП и парламентарното мнозинство, от друга, във връзка с промените в процедурата за избор на съдии в Конституционния съд на Украйна (КСУ). В резултат на това КСУ засега успява да запази своята независимост и високо ниво на професионализъм.

Съществуват и други твърдения за злоупотреба със служебно положение, като например формирането на йерархия от лоялни служители в енергийния сектор и държавните енергийни

компания,[32] установяването на персонализиран контрол върху енергийната компания „УкрНафта“ и мрежата от регионални газови компании, неформално влияние върху Сметната палата, натиск върху управителя на централната банка на Украйна или използване на лишаването от гражданство за борба с политическите опоненти (напр. политикът от Днипро Хенадий Корбан). В журналистически разследвания бяха оповестени и опити за подкопаване на процедурите за обществени поръчки. Сред тях са завишени цени на хранителните продукти, купувани за армията от Министерството на отбраната,[33] бюрократична помощ за свързани фирми при търгове за ремонт на пътища или обществени поръчки от фирми, свързани с гореспоменатия олигарх Игор Коломойски. Особено странен е случаят със заместник-ръководителя на ОП Олех Татаров – останал от администрацията на Янукович, който наскоро беше обвинен в корупция, но изглежда е защитен от своя началник, ръководителя на КП Ермак.

Борбата с корупцията и укрепването на върховенството на закона остават актуални теми в Украйна и е постигнат напредък в няколко направления, но се наблюдават и някои продължаващи регресивни тенденции.

Заклучения и препоръки

Корупционните скандали и тяхното подробно отразяване в украинските и чуждестранните медии са постоянен дразнител в страната и извън нея. **Непрекъснатите разкрития като тези, разгледани по-горе, вредят на международния имидж и външните отношения на Украйна и се използват от Кремъл в антиукраинската пропаганда.** В този контекст е важно не само да се приветства дейността на разследващите журналисти, активистите на гражданското общество и антикорупционните органи, но и да се тълкуват някои негативни новини с повишено внимание.

Както подсказва изненадващо силният отговор на украинската държава на руската инвазия от 2022 г. насам, **западните и други чуждестранни наблюдатели трябва да възприемат диалектически ежедневиия дебат и борбата с корупцията в Украйна.** Честите разкрития, като изброените по-горе, не са показателни само за оставащите слабости в политическата, административната и социалната система на Украйна. Те са и признак за продължаващите усилия за реформи и нарастващото влияние на гражданското общество – въпреки централизиращите последици от войната.

Засега все още е значим по-старият, т.нар. „сандвич“ модел на реформи, който беше видим още по време на председателствата на Ющенко и Порошенко. Релевантните украински

неправителствени организации и медии, от една страна, и влиятелните международни партньори на Украйна като Г-7, ЕС и Международния валутен фонд, от друга, трябва да продължат да правят „сандвич“ от амбивалентни парламентарни фракции, административни органи и олигархични групи. Ad hoc съюзите между добре информирани украински обществени среди и чуждестранни участници с финансови и политически лостове вече могат – в допълнение към комбинирания си натиск върху правителството, парламента и олигарсите, да използват и механизма за поставяне на твърди условия в рамките на процедурата за присъединяване на Украйна към ЕС.

По-специално, вътрешните и чуждестранните поддръжници на независимостта и европейската интеграция на Украйна трябва да съобщават, насърчават и настояват, наред с други неща, следните принципи:

1. Въпреки че административната централизация е неизбежна по време на война, такова натрупване на власт на върха не трябва да води до политическа централизация или маргинализация на легитимната вътрешна опозиция.
2. Въпреки че независимостта на административните, медийните и обществените органи естествено е ограничена по време на война, автономията на надзорните субекти следва да бъде защитена в интерес на по-доброто управление и по-ефективните военни усилия.
3. При заемане на вакантните правителствени и съдебни длъжности президентът и парламентът следва да подкрепят кандидатите не заради техните политически възгледи, а заради професионалните им качества и почтеност.
4. Където е възможно, впечатляващите резултати от реформата на Украйна в областта на децентрализацията от 2014 г. насам следва да бъдат запазени и подсилени чрез нови стъпки в тази посока, като например допълнително овластяване на поднационалните структури, особено на общинско равнище.
5. Чуждестранните партньори на Украйна следва да се опитат да установят възможно най-много преки контакти с украинските държавни органи и други партньори на национално, регионално и местно равнище; и ако е необходимо, да заобиколят КП.
6. Чуждестранните партньори на Украйна следва да координират дейностите си на място възможно най-тясно помежду си и с подходящи украински участници в сферата на самоуправлението, гражданското общество, бизнеса и медиите.

Въпреки че унищожителната война на Русия срещу Украйна създава уникално труден контекст за демократичното функциониране и развитие на украинската политика и общество, това не отменя значението на критериите от Копенхаген за присъединяването на Украйна към ЕС. Ако все още не разбират напълно това, притежателите на политическа, икономическа, социална и културна власт в Украйна трябва да осъзнаят, че **украинското страдание няма да функционира като механизъм за отстъпка в усилията за европеизация**. Изпълнението от страна на Киев на различни условия, които да позволят постепенното включване на Украйна в процеса на европейска интеграция, остава неизбежно.

[1] Razumkov tsentr (2023 г., 2 февруари). Кръгла маса “Политически и идеологически ориентации на украинските граждани в контекста на руската агресия”. <https://razumkov.org.ua/novyny/kruglyi-stil-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii>

[2] Reznik, O. (2023 г., 19 януари). Подкрепа за демокрацията в Украйна по време на войната. Фондация „Демократични инициативи Илк Кучерив“. <https://dif.org.ua/article/support-democracy-in-ukraine-during-the-war>

[3] Ukrainska pravda (2022 г., 1 юли). 97% от украинците вярват на Въоръжените сили на Украйна, а 85% – на Зеленски – проучване. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/07/1/7355753/>

[4] Ukrainska pravda (2022 г., 2 юни). Военен квартал. Кой отговаря за обкръжението на Зеленски сега. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/06/2/7349990/>

[5] Romaniuk, R., Kravets, R. (2022 г., 27 декември). Резултатите от военната година: украинската съпротива, възраждането на Зеленски и унищожаването на олигарсите. Ukrainska Pravda. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/12/27/7382476/>

[6] Ukrainska pravda (2022 г., 29 декември). Ръководителят на президентската канцелария иска втори мандат за Зеленски. <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2022/12/29/7382916/> Livyy

Bereh (2022 г., 20 септември). Руслан Стефанчук: „Зеленски трябва да се кандидатира за втори мандат“. https://lb.ua/news/2022/09/01/528009_ruslan_stefanchuk_zelenskomu.html

- [7] Belsat (2020 г., 20 май). Украинският президент Зеленски заяви, че е възможен втори мандат. <https://belsat.eu/en/news/ukrainian-president-zelensky-says-second-term-possible>
- [8] Ukrainska pravda (2022 г., 29 ноември). Как Зеленски и Кличко се скараха за „точките на непобедимост“. Какво казват ОП, кметството и други региони. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/11/29/7378384/>
- [9] ZN.UA (2022 г., 18 юли). КМЕТЪТ НА ЧЕРНИГОВ, ВЛАДИСЛАВ АТРОШЕНКО: „КОНФЛИКТЪТ МЕЖДУ ПРЕЗИДЕНТСКАТА ИНСТИТУЦИЯ И МЕН ВРЕДИ НЕ НА МЕН, А НА ХОРАТА В ЧЕРНИГОВ“. <https://zn.ua/ukr/internal/mer-chernihova-vladislav-atroshenko-konflikt-ofisu-prezidenta-zi-mnoju-shkodit-ne-meni-a-zhiteljam-chernihova.html>
- [10] Suspilne Novyny (2022 г., 29 декември). Резултатите от 2022 г. през погледа на войната. Политиката в Черниговска област. <https://suspilne.media/348638-pidsumki-2022-roku-ocima-vijni-politika-na-chernigivsinii/>
- [11] ZN.UA (2022 г., 25 ноември). БОРИС ФИЛАТОВ, КМЕТ НА ДНИПРО: „ВСЕ ОЩЕ НЕ СЪМ СРЕЩНАЛ НИТО ЕДИН КМЕТ, КОЙТО ДА Е ДОВОЛЕН ОТ КОМУНИКАЦИЯТА С ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ“. <https://zn.ua/ukr/internal/mer-dnipra-boris-filatov-ja-poki-ne-zustrichav-zhodnoho-mera-jakij-buv-bi-zadovolenij-komunikatsijeju-iz-tsentralnoju-vladoju.html>
- [12] Livyy Bereh (2023 г., 13 март). Павло Кузменко, кмет на Охтирка: „Основното предизвикателство в първите дни на войната беше липсата на координация на действията от когото и да било“. https://lb.ua/news/2023/03/13/548700_mer_ohtirki_pavlo_kuzmenko.html
- [13] Savchuk, A. (2023 г., 11 февруари). Наистина ли бившите членове на ОПФЛ помагат на служителя на народа да приема закони? <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/02/11/7388845/>
- [14] Hromadske.UA (2023 г., 4 януари). „Те гласуват по команда“. Как „Слуги на народа“ си сътрудничат с депутатите от бившата ОПФЛ. <https://hromadske.ua/posts/golosuyut-za-komandoyu-yak-slugi-narodu-spivpracyuyut-iz-nardepami-vid-kolishnoyi-opzzh>
- [15] Ukrinform (2022 г., 30 май). Порошенко пише отворено писмо до Зеленски. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3495473-porosenko-napisav-vidkritij-list-zelenskomu.html>
- [16] Lisichkin, E., (2022 г., 13 декември). Предатели и колаборационисти по места – получили постове в „районните администрации“ и ръководили на градове и селища в Харковска област по време на окупацията. <https://dif.org.ua/article/zradniki-ta-kolaboranti-na-mistysyakh-khto->

[otrimav-posadi-v-rayonnikh-administratsiyakh-ta-keruvav-u-mistakh-ta-selishchakh-na-kharkivshchini-pid-chas-okupatsii](#)

[17] ОПОРА (2022 г., 1 юни). Медийно потребление на украинците в условията на пълномащабна война. Проучване на ОПОРА. https://oporaua.org/en/report/polit_ad/24068-mediaspozhivannia-ukrayintsiv-v-umovakh-povnomasshtabnoyi-viini-opituvannia-opori?fbclid=IwAR2y1pLoIOYB0MkD-SGgJl8jle6pZrKwHJnIOi3919HMUK7yU1L4jqPWYc

[18] Internews (2022 г., 28 ноември). Украинците консумират повече новини, по-устойчиви са на дезинформация и се доверяват повече на своите медии по време на войната с Русия през 2022 г. chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcgclefindmkaj/https://internews.org/wp-content/uploads/2022/12/USAID-Internews_Media-Consumption-Survey_2022_eng.pdf

[19] Ukrainska pravda (2022 г., 23 февруари). Десетки ВИП автомобили на улица Банкова: Зеленски се среща с представители на бизнеса. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/23/7325179/>

[20] ZN.UA (2022 г., 5 март). АХМЕТОВ ОБЯВЯВА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА КОНТАКТИТЕ С РУСИЯ: „ПУТИН Е ВОЕННОПРЕСТЪПНИК“. <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/akhmetov-zajaviv-pro-rozirvannja-kontaktiv-joho-biznesu-z-rosijeju-putin-vojennij-zlochinet.html>

[21] Ukrainska pravda (2022 г., 25 май). Ахметов: Действията на Русия в Украйна са геноцид и военни престъпления. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/25/7348553/>

[22] ZN.UA (2022 г., 17 април). ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА АХМЕТОВ ЗАЯВЯВАТ, ЧЕ НИКОГА НЯМА ДА РАБОТЯТ В РУСКАТА ОКУПАЦИЯ. <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/akhmetova-zajavili-shcho-nikoli-ne-pratsjuvatimut-v-rosijskij-okupatsiji.html>

[23] NV (2022 г., 4 ноември). NV установи кой от най-богатите украинци харчи повече за армията. <https://biz.nv.ua/ukr/finance/reyting-hto-iz-naybagatshih-ukrajinciv-bilshe-daye-na-armiyu-i-skilki-novini-ukrajini-50281684.html>

[24] ZN.UA (2022 г., 5 март). МАЛЮСКА СМЯТА, ЧЕ АХМЕТОВ УСПЕШНО Е ПРЕМИНАЛ ПРЕЗ „ДЕОЛИГАРХИЗАЦИЯ“. <https://zn.ua/ukr/POLITICS/maljuska-vvazhaje-shcho-akhmetov-vdalo-projshov-deoliharkhizatsiju.html>

[25] Ukrainska pravda (2022 г., 13 април). Мобилна военна болница в имението на Виктор Пинчук. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/04/13/7339335/>

- [26] NV (2022 г., 11 септември). Пинчук: Украйна се бори за бъдещето на цялата цивилизация. <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/yes-2022-pinchuk-zayaviv-shcho-ukrajina-boretsya-za-civilizaciyu-novini-ukrajini-50269202.html>
- [27] Ekonomichna Pravda (2022 г., 25 ноември). Необосновано повишени цени: АМСУ завежда дело срещу Interpipe group на Пинчук. <https://www.epravda.com.ua/news/2022/11/25/694274/>
- [28] Ukrainska pravda (2022 г., 20 април). Филатов говори за приноса на олигарсите за отбраната на Днипро: приносът на Коломойски е нулев. <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/20/7340891/>
- [29] Romaniuk R., Kravets, R. (2022 г., 22 юли). Бой и по паспортите. Как Коломойски, Корбан и Рабинович загубиха украинското си гражданство. <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/07/22/7359645/>
- [30] Nashigroshi.org (2022 г., 28 ноември). Украински региони и сектори от икономиката, доминирани от олигарси.
- [31] NV (2023 г., 8 март). Новият директор на НАБУ е изправен пред въпроси за независимостта на фона на връзките с правителството. <https://english.nv.ua/nation/new-nabu-director-faces-questions-of-independence-from-administration-of-ukraine-president-zelenskyy-50309242.html>
- [32] ZN.UA (2022 г., 16 септември). БАНКОВА ПОСТАВЯ ЕНЕРГИЙНИТЕ ДРУЖЕСТВА ПОД РЪЧНО УПРАВЛЕНИЕ. ГЛЕДАЙТЕ СИ РЪЦЕТЕ. <https://zn.ua/ukr/economic-security/bankova-perevodit-enerhokompaniji-v-ruchne-upravlinnja-slidkujemo-za-rukami.html>
- [33] Nikolov, Yu. (2022 г., 21 януари). ЗАДНИТЕ ПЛЪХОВЕ НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ОТБРАНАТА ПЕЧЕЛЯТ ПОВЕЧЕ ПАРИ ОТ ХРАНА ЗА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ ПО ВРЕМЕ НА ВОЙНАТА, ОТКОЛКОТО В МИРНО ВРЕМЕ. <https://zn.ua/ukr/economic-security/tilovi-patsjuki-minoboroni-pid-chas-vijni-piljajut-na-kharchakh-dlja-zsu-bilshe-nizh-za-mirnoho-zhittja.html>